

Nr 19

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan; given Stockholms slott den 4 januari 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan.

1.

Natten till den 28 oktober 1952 förövades inbrott i Stockholms norra stations avlöningskontor. Härvid tillgreps 24 417 kr. 29 öre i avlönings-

medel m. m. Medlen förvarades i ett låst kassaskåp, vartill expeditionsföreståndaren, förste kansliskrivaren vid statens järnvägar *Hugo Engelbert Lundholm* disponerade nyckeln. Denna hade han vid ifrågavarande tillfälle i strid mot gällande bestämmelser förvarat undagömd i en skrivbordslåda inom expeditionslokalen. Nyckeln torde ha använts vid tillgreppet. Ytterligare ca 460 000 kr. i avlöningsmedel förvarades i ett träskåp under kassaskåpet.

Genom beslut den 23 december samma år dömdes *Lundholm* i disciplinär väg av distriktskollegiet vid statens järnvägars första distrikt till tio dagsböter för försummelse bestående däri, att han i egenskap av avlöningsförrättare vid förenämnda station *dels* underlåtit att på föreskrivet sätt ha kontanta avlöningsmedel förvarade i därför avsett kassaskåp, *dels ock* haft nyckeln till kassaskåpet förvarad inom expeditionslokalen, även då han icke var tillstädes i lokalen, med påföljd att nyckeln kunde användas vid stölden.

Sedan *Lundholm* besvärat sig hos järnvägsstyrelsen, nedsatte styrelsen straffet till fem dagsböter. Häröver anförde *Lundholm* besvär hos Kungl. Maj:t, som genom beslut den 24 november 1954 ej fann skäl göra ändring i järnvägsstyrelsens beslut.

I skrivelse den 23 december 1952 anförde distriktschefen vid första distriktet bl. a., att *Lundholm* genom sin försummelse beträffande nyckelns förvaring lämnat tjuven eller tjuvarna möjlighet att komma in i kassaskåpet och tillgripa det angivna beloppet, samt att med hänsyn härtill och då det icke fanns stora utsikter att återfå de stulna medlen, *Lundholm* vore ersättningsskyldig för vad sålunda tillgripits.

I en den 24 mars 1955 dagtecknad skrift har *Lundholm* anhållit, att Kungl. Maj:t måtte av nåd befria honom från ådömt straff samt från skyldigheten att ersätta statens järnvägar det stulna beloppet. Vad befrielse från straff angår, har Kungl. Maj:t genom resolution den 4 november 1955 ej funnit skäl bifalla detta.

I skadeståndsfrågan anför *Lundholm* bl. a., att han saknar alla möjligheter att ersätta det tillgripna beloppet samt att de ruinerande konsekvenser, som ett genomförande av kravet från statens järnvägars sida skulle få för honom och hans familj, icke står i rimlig proportion till den begångna förseelsens svårighetsgrad.

Om *Lundholms* personliga och ekonomiska förhållanden har inhämtats, att han är född 1900, gift men saknar minderåriga barn. Han anställdes vid statens järnvägar år 1913. Hans till kommunal inkomstskatt taxerade inkomst under år 1954 utgjorde 12 440 kr. Han saknar förmögenhet.

Över framställningen har utlåtanden avgivits av järnvägsstyrelsen den 10 juni och statskontoret den 12 augusti 1955. Järnvägsstyrelsen har i sin tur inhämtat yttrande från distriktschefen vid första distriktet.

Distriktschefen tillstyrker, att Lundholm på grund av de svåra ekonomiska verkningar, som ett ersättande av hela det stulna beloppet skulle få för honom, befrias från att gälda det tillgripna beloppet.

Järnvägsstyrelsen föreslår, att med hänsyn till omständigheterna i ärendet Lundholms ersättningsskyldighet nedsättes till 500 kr. Styrelsen uppger i detta sammanhang, att Lundholms förhållande i tjänsten i övrigt varit oklanderligt.

Statskontoret förordar av samma skäl som järnvägsstyrelsen att Lundholm befrias från återstående ersättningsskyldighet, därest han inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, inbetalar 1 000 kr.

Departementschefen

På grund av vad i ärendet upplysts finner jag mig böra i huvudsak tillstyrka att Lundholm befrias från skyldigheten att ersätta kronan det vid inbrott i Stockholms norra stations avlöningskontor natten till den 28 oktober 1952 tillgripna beloppet om 24 417 kr. 29 öre. Med hänsyn till den försummelse, som Lundholm låtit komma sig till last, torde dock i enlighet med vad järnvägsstyrelsen föreslagit ett belopp av 500 kr. böra gäldas av Lundholm på sätt statskontoret förordat.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förste kansliskrivaren vid statens järnvägar Hugo Engelbert Lundholm må, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till järnvägsstyrelsen inbetalar 500 kr., befrias från honom åliggande resterande ersättningsskyldighet till kronan i anledning av förutberörda försummelse.

2.

Genom en den 17 februari 1955 av Pajala och Korpilombolo tingslags häradsrätt meddelad dom, vilken vunnit lagakraft, dömdes skogsarbetaren *Karl Ilmar Tiensuu* för vårdslöshet i trafik att till kronan böta 15 dagsböter om tre kr. Tiensuu förpliktades även att till statens järnvägar utgiva skadestånd med 2 642 kr. 28 öre jämte fem procent ränta därå från den 8 februari 1955 tills betalning sker samt ersättning för dess rättegångskostnader med 250 kr.

Av handlingarna i målet framgår bl. a. följande.

Den 17 november 1954 körde Tiensuu ett hästfordon med två timmerkärlar på allmänna landsvägen söder om Jarhois i Pajala socken. Ehuru mörker rådde, var fordonet ej försett med föreskrivna reflexanordningar. I en kurva med delvis oklar sikt mötte Tiensuu en statens järnvägar tillhörig lastbil och kolliderade med denna. Skador uppkom härvid å lastbilen, vilka jämte stilleståndskostnader uppskattades till 5 284 kr. 57 öre, samt å hästfordonet för 100 kr. Häradsrätten fann, att både lastbilens förare och Tiensuu gjort sig skyldiga till ovarsamhet i trafik, bilföraren

genom att ej hålla till vänster vid mötet eller, i händelse utrymme för fri passage saknats, hålla så hög hastighet, att han ej kunnat stanna bilen före mötet, samt Tiensuu genom att framföra hästskjutsen, oaktat densamma saknade reflexanordning. Som båda därjämte förklarades ha varit i lika mån vållande till sammanstötningen och i samband därmed uppkomna skador, ålades lastbilens förare att ersätta Tiensuu halva den skada denne lidit, medan Tiensuu förpliktades att till statens järnvägar betala hälften av kostnaderna för skadorna å lastbilen m. m.

I en den 28 mars 1955 till kommunikationsdepartementet inkommen skrivelse har Tiensuu hemställt att på grund av dålig ekonomi befrias från ådömd skadeståndsskyldighet. Därvid har han beträffande sina personliga och ekonomiska förhållanden i huvudsak uppgivit, att han är gift och har fyra barn i åldern 15 till 21 år, som alla saknar inkomst, att han själv som skogsarbetare förtjänar 350 kr. i genomsnitt i månaden samt att han därjämte äger en jordbruksfastighet taxerad till 9 775 kr. men intecknad till 20 000 kr.

Över framställningen har utlåtanden avgivits av *järnvägsstyrelsen* i en den 25 april 1955 till kommunikationsdepartementet inkommen skrivelse samt av *statskontoret* den 10 juni 1955. Båda myndigheterna har förklarat, att de med hänsyn till föreliggande omständigheter ej har något att erinra mot att Tiensuu befrias från att erlægga det utdömda skadeståndsbeloppet.

Järnvägsstyrelsen har härvid bl. a. hört landsfiskalen i Pajala distrikt, varvid denne, med vitsordande av vad Tiensuu uppgivit angående sina ekonomiska förhållanden, upplyst, att möjlighet att exekutivt uttaga det utdömda skadeståndsbeloppet ej finnes.

Departementschefen

Med hänsyn till Tiensuus ekonomiska förhållanden vill jag, i likhet med myndigheterna, icke motsätta mig att denne, därest han ersätter statens järnvägar dess här förevarande rättegångskostnader om 250 kr., befrias från att gälda det skadestånd med 2 642 kr. 28 öre jämte ränta, som han ådömts att utge till statens järnvägar.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att skogsarbetaren Karl Ilmar Tiensuu, därest han erlägger förenämnda ersättning för rättegångskostnader, befrias från honom åliggande skadeståndsskyldighet till kronan i anledning av den av Pajala och Korpilombolo tingslags häradsrätt den 17 februari 1955 meddelade domen.

3.

Genom en den 27 februari 1923 dagtecknad revers åtog sig *Irma Constance Maria Ericsson*, född Svedberg, gentemot generalpoststyrelsen att genom avbetalningar med 25 kr. i månaden fullgöra en skuld å 2 229 kr.

84 öre, som hennes moder Hulda Svedberg ådragit sig gentemot styrelsen genom att efter sin makes frånfälle obehörigen utkvittera honom å postanvisningar tillställda pensionsbelopp. Till fullgörande av denna förbindelse erlade Irma Ericsson intill november 1925 sammanlagt 825 kr. men upphörde därefter med avbetalningarna. Den 21 oktober 1931 erhöll styrelsen lagsökningsutslag mot henne å resterande belopp om 1 404 kr. 84 öre jämte ränta ävensom 20 kr. i ersättning för lagsökningskostnader. Vid därpå företaget utmätningsförsök befanns Irma Ericsson sakna utmätningsbara tillgångar. Hon har sedermera för preskriptions avbrytande erinrats om skulden, som sålunda uppgår till 1 424 kr. 84 öre jämte ränta.

I skrivelse den 13 oktober 1953 har Irma Ericsson genom ombud hemställt, att hon måtte befrias från vad hon alltjämt häftar i skuld till styrelsen, varvid som skäl anförts bl. a. dålig ekonomi samt sjuklighet.

Beträffande Irma Ericssons personliga och ekonomiska förhållanden har inhämtats, att hon är född år 1894. Hon är änka sedan år 1951 efter en arbetsförmän och saknar minderåriga barn. Hennes till kommunal inkomstskatt taxerade inkomst under år 1954 uppgick till 2 020 kr.

Utlåtanden i ärendet har avgivits av generalpoststyrelsen den 23 oktober 1953 och den 13 maj 1955 samt av statskontoret den 30 april 1954.

Generalpoststyrelsen framhåller bl. a., att Irma Ericsson uppenbarligen själv fäster stor vikt vid att ifrågavarande skuld, som hon påtagit sig trots att hon icke torde ha varit rättsligen skyldig därtill, avlyftes från henne samt att det med hänsyn till hennes ålder och övriga omständigheter förefaller sannolikt, att hon varken nu kan eller framdeles kommer att bli i stånd att betala densamma. Bifall till framställningen torde därför icke innebära efterskänkande av någon reell tillgång för statsverket. Med hänsyn till nämnda omständigheter har styrelsen intet att erinra mot att hon befrias från sin betalningsskyldighet till postverket.

Även *statskontoret* vill med hänsyn till föreliggande särskilda förhållanden icke motsätta sig, att Irma Ericsson befrias från vidare betalningsskyldighet.

Departementschefen

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser jag, att omständigheterna i förevarande fall, bl. a. Irma Ericssons ålder och ekonomiska ställning, motiverar befrielse från återstoden — 1 424 kr. 84 öre jämte ränta — av den skuld till postverket, som hon påtagit sig för att hjälpa sin moder.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Irma Constance Maria Ericsson befrias från henne åliggande återstående betalningsskyldighet till kronan till följd av förenämnda skuldförbindelse den 27 februari 1923.

4.

Genom en den 2 december 1953 av Ångermanlands västra domsagas häradsrätt meddelad dom, vilken vunnit lagakraft, dömdes skiftförmannen vid statens vattenfallsverk *Rune Högladh* och anläggningsarbetaren *Karl Henning Hedström* för allmänfarlig vårdslöshet att till kronan böta vardera femton dagsböter om nio resp. tio kr. Därjämte förpliktades Högladh och Hedström att solidariskt i skadestånd till målsägandena i målet utgiva tillhoppa 15 028 kr. 66 öre, varav 12 902 kr. 81 öre till vattenfallsstyrelsen — huvudsakligen avseende ersättning för en förstörd kompressor — och återstoden till enskilda målsägande. Tillika ålades Högladh och Hedström att solidariskt till statsverket återgälda 102 kr. 60 öre i vittneslöner.

Av handlingarna i målet inhämtas bl.a. följande.

Vid vattenfallsstyrelsens dammbygge i Noret, Fjällsjö socken, hade inom en presenningskasun, som placerats vid ett redskapsskjul, tillhörigt flottningsarbetaren J. E. Eriksson och torparen S. A. Abrahamsson, uppställt en luftkompressor för brännoljedrift. Den 21 april 1953 hade Högladh i egenskap av arbetsledare beordrat Hedström att igångsätta kompressorn och därvid värma upp den. Man brukade genom uppvärmning underlätta starten av motorn. Hedström hade ställt en med rödsprit påfylld hink under kompressorns oljeträg, antänt spriten för upptining av oljan samt i avvaktan härpå lämnat kompressorn och återgått till andra sysslor. Under tiden hade brand uppstått, varvid kasunen och skjulet brunnit upp samt skador uppstått å kompressorn och åtskilligt inom kasunen och skjulet förvarat lösöre. Häradsrätten ansåg det ostridigt, att någon skriftlig instruktion rörande metod för igångsättning av kompressorn icke lämnats vid den ifrågavarande tiden. Häradsrätten fann vidare, att den tillämpade uppvärmningsmetoden, även om den ej bort helt underlåtas vare sig därvid begagnats sprit eller mindre riskabel brännolja, hade inneburit så stora risker för brands spridande, att den i varje fall icke bort begagnas utan iakttagande av särskilda försiktighetsmått. Hedström hade ådagalagt försummelse genom att lämna elden utan tillsyn. Högladh, som hade utgått ifrån att uppvärmningen skulle ske annorledes än med begagnande av blåslampa, hade brustit i aktsamhet, då han icke vidtagit åtgärd för betryggande tillsyn. Icke heller i övrigt hade någon skyddsåtgärd vidtagits. Häradsrätten fann vid angivna förhållanden Högladh och Hedström förvunna till ovarsamt begagnande av eld. Då den uppkomna elden övergått annans egendom, kunde enligt häradsrätten ingen av dem undgå ansvar för allmänfarlig världslöshet.

Av handlingarna i ärendet framgår vidare, att Högladh och Hedström erlagt de ådömda böterna, återgäldat statsverket de utbetalade vittneslönerna samt till de enskilda målsägarna guldit utdömda skadestandsbelopp om tillhoppa 2 125 kr. 85 öre.

I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t, vilka ingivits till vattenfallsstyrelsen, har Högladh och Hedström hemställt om befrielse från dem åliggande betalningsskyldighet till vattenfallsstyrelsen.

Sveriges arbetsledareförbund, vari Högladh är medlem, och *Svenska*

byggnadsarbetareförbundet, i vilket Hedström är medlem, har i särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t, vilka likaledes ingivits till vattenfallsstyrelsen, hemställt, att Högbladh resp. Hedström måtte befrias från skyldigheten att till vattenfallsstyrelsen utge det ådömda beloppet.

I skrivelse den 30 november 1955, varmed *vattenfallsstyrelsen* överlämnat förutberörda framställningar, finner styrelsen, att ett utkrävande av Högbladh och Hedström åvilande ersättningsbelopp med hänsyn till omständigheterna skulle drabba dem oskäligt hårt och tillstyrker därför befrielse från ersättningskyldigheten.

Statskontoret, vilket avgivit utlåtande i ärendet den 16 december 1955, har under hand inhämtat, att Högbladh, som är gift och har 3 minderåriga barn, taxerats till 9 000 kr. och Hedström, som är försörjningspliktig gentemot ett minderårigt barn, till 6 820 kr. vid senaste taxering till statlig inkomstskatt. Vid sådant förhållande ävensom med beaktande av övriga föreliggande omständigheter vill statskontoret icke motsätta sig, att Högbladh och Hedström befrias från skyldighet att erlægga det till vattenfallsstyrelsen utdömda skadeståndet.

Departementschefen

Av den lämnade redogörelsen framgår, att Högbladh och Hedström vid uppvärmning av en vattenfallsstyrelsen tillhörig kompressor använt rödsprit utan att därvid vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder samt att till följd härav brand uppstått. Härvid har vattenfallsstyrelsen och enskilda åsamkats vissa skador. Genom lagakraftvunnen dom har Högbladh och Hedström förpliktats att solidariskt utgiva ett skadeståndsbelopp om tillhoppa 15 028 kr. 66 öre, varav 12 902 kr. 81 öre till vattenfallsstyrelsen och återstoden till enskilda målsägande. De har tillika ålagts att återgälda statsverket dess utlägg för vittneslöner. I ärendet är vidare upplyst, att Högbladh och Hedström erlagt dem ådömda böter, återgäldat vittneslönerna ävensom till de enskilda målsägandena guldit utdömda skadeståndsbelopp om tillhoppa 2 125 kr. 85 öre.

Högbladh och Hedström har nu hemställt om att de måtte befrias från att till vattenfallsstyrelsen erlægga det utdömda skadeståndsbeloppet.

I likhet med vattenfallsstyrelsen och statskontoret anser jag omständigheterna i ärendet, främst Högbladhs och Hedströms ekonomiska förhållanden, motivera bifall till de gjorda framställningarna.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att envar av skiftförmannen Rune Högbladh och anläggningsarbetaren Karl Henning Hedström må befrias från honom åliggande skadeståndsskyldighet mot kronan i anledning av den av Ångermanlands västra domsagas häradsrätt den 2 december 1953 meddelade domen.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—4 hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

W. Hammargren